

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนาแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

THE DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE MODEL FOR THE COMMUNITY LEARNING CENTER UNDER DISTRICT NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION CENTER

Received: July 12, 2017

Revised: September 25, 2017

Accepted: September 29, 2017

กัญญากัฏ วังษ์ธัญญากัญ^{1*} วิทยา จันทร์ศิลา² และปัญญา สังขวดี³
Ganyapaka Vongtanyagan^{1*} Vithaya Jansila² and Panya Sangkavadee³

^{1,2,3}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2,3}Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: ganyapaka@outlook.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ วิธิดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาความต้องการ และแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือการวิจัย รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา ที่มีวิธีการปฏิบัติงานที่ดี จำนวน 3 แห่ง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน 2) การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ดำเนินการจากข้อมูลของขั้นตอนที่ 1 และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และ 3) การประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยนำเสนอรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอและแบบสอบถามให้แก่ผู้อำนวยการศูนย์ 195 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) คณะกรรมการศูนย์

การเรียนรู้ชุมชน 3) ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ 4) กระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทั้งนี้ การประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอที่นำเสนอ มีความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

Abstract

This research, characterized as research and development, aimed to purpose a model for the community learning center under district non- formal and informal education center. The research consisted of 3 phases of procedures: Phase 1: analyzing and synthesizing the relevant documents and research findings of concept and the theories in administration including the study of 3 best practice institutions and interviewing of 6 experts in order to form a model, 2) drafting a tentative model, then validating the drafted model for its appropriateness through a focus group discussion of 9 experts, and 3) evaluating the usefulness of the model by 195 Non-formal and Informal education center directors through questionnaires. Data were analyzed, using means and standard deviations.

The study revealed the following results; an administration model for the community learning center under district non-formal and informal education center consists of four components; 1) the principles and purposes of community learning center, 2) community learning center board, 3) the scope of tasks of a community learning center, and 4) the administrative processes of a community learning center. The evaluation of the model yielded the results at a highest level of usefulness.

Keywords: An Administration Model for the Communication Learning Center, District Non-formal and Informal Education

ความเป็นมาของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพในการศึกษา โดยมาตรา 49 กล่าวถึง การจัดการศึกษาอบรม การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ (King Prahadhipok's Institute, 2009, p. 31) จึงมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการศึกษา ในมาตรา 15 ว่าด้วยรูปแบบในการจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถจัดรูปแบบ

ใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้ง 3 รูปแบบก็ได้ และในมาตรา 16 กล่าวถึงการศึกษาในระบบว่ามี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา (Office of the Basic Education Commission, 2010, pp. 26 - 36)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณากฎหมายการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวจะเห็นว่า รูปแบบในการจัดการศึกษาอีก 2 รูปแบบ คือ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และเพื่อให้เป็นไปตามหลักการว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตอันจะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ให้มีกฎหมายเฉพาะรองรับการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยขึ้น โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551 ให้ขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอันจะเป็นการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยในมาตรา 14 กำหนดให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นหน่วยงานส่วนกลางสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีชื่อย่อว่า “สำนักงาน กศน.” มีเลขาธิการซึ่งมีฐานะเป็นอธิบดี เป็นผู้บังคับบัญชาและในมาตรา 17 กำหนดให้มี หน่วยงานในสังกัด คือ สำนักงาน ระดับจังหวัด และ สถานศึกษาระดับอำเภอ/เขต โดยใน มาตรา 18 ว่าด้วยสถานศึกษามีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน และจัดการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นหน่วยจัดกิจกรรมและสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้เป็นบุคคลใฝ่รู้ใฝ่เรียนและแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (Ministry of Education, 2008, pp. 44 - 45) ซึ่งหลักการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นไปเพื่อเติมเต็มและลดช่องว่างให้กับสังคม อันเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนที่ให้ประชาชนได้รับความเสมอภาคในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา อันเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ประชากรของประเทศต้องได้รับการพัฒนาอย่างทัดเทียมกัน เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตามหลักเกณฑ์สากลที่ได้รับการยอมรับทั้งในระดับประเทศและในระดับโลก และทั้งนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินการตามปฏิญญาโลกว่าด้วยการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) มาอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินการติดตามผลการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนตามตัวชี้วัดและรายงานผลนำเสนอในเวทีที่ประชุมโลกอย่างสม่ำเสมอ (Office of the Education Council, 2013, p. 68)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เปรียบเสมือนร้านสะดวกซื้อทางการศึกษาในทุกหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ที่ให้บริการทางการศึกษาทุกระดับกับประชาชน ให้ได้รับการศึกษา การเรียนรู้ การฝึกอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิต ที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้รับบริการทั้งด้านแนวคิด วิธีปฏิบัติ การดำเนินชีวิตและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ นับเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ไม่ใช่เฉพาะแต่ในประเทศไทย แต่ยังรวมถึงในต่างประเทศโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก ซึ่งประเทศไทยได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่ได้มีการพัฒนาด้านแบบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 ปี และจัดตั้งขึ้นในสถานที่ต่างๆ เช่น ในวัด องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทัณฑสถาน ค่ายทหาร โรงพยาบาลชุมชน (สถานีนอนมัย) โรงเรียน ฯลฯ ทำให้ประชาชนได้รับการศึกษา มีวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้น นำความรู้ไปต่อยอดทางการศึกษาและมีการประกอบอาชีพที่มั่นคง เป็นต้น ปัจจุบันในพื้นที่ปกตมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 7,409 แห่ง มีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปฏิบัติงานแต่ละ 1 คน (Suwanpitak, 2013, pp. 39 - 42)

แต่อย่างไรก็ตาม จากรายงานการประเมินผลการดำเนินงาน ตามแนวพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 (Jitrudub, 2012, p. 164) พบว่า ในการทำงานของสถานศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภายใต้หน่วยปฏิบัติการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีประเด็นที่น่าพิจารณาสรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ความคล่องตัวในการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากภารกิจงานมากบุคลากรมีน้อย การมีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 คน รับผิดชอบการดำเนินงานทั้งตำบลนั้น ส่งผลต่อความทั่วถึงในการให้บริการและคุณภาพในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ในกิจกรรมการเรียนการสอน การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะรับผิดชอบดูแลนักศึกษาในสัดส่วนผู้เรียน 60 คน ต่อครู 1 คน ทั้ง 3 ระดับชั้น ได้แก่ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งมีหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านอาชีพ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมชุมชน และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยด้วย 2) ด้านความร่วมมือกับภาคสังคม ชุมชนในการจัดการศึกษายังมีน้อย เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และ 3) ด้านระบบการทำงาน ในชุมชนยังไม่มีระบบ การทำงานที่ตีร่วมกับเครือข่ายทางการศึกษาในชุมชนเพื่อจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปปัญหาของการจัดการศึกษานอกระบบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คือ 1) สภาพการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพน้อยเนื่องจากภารกิจงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีมากแต่บริหารจัดการโดยครูเพียงคนเดียว 2) ภาคสังคม ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาน้อย และ 3) ระบบในการทำงานร่วมกับเครือข่ายไม่ชัดเจนและไม่มีประสิทธิภาพ เพื่อกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบจะสัมฤทธิ์ผลอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้นั้น จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดีในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

จากสภาพปัญหาของการจัดการศึกษานอกระบบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คือ 1) สภาพการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพน้อยเนื่องจากภารกิจงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีมากแต่บริหารจัดการโดยครูเพียงคนเดียว 2) ภาคสังคม ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาน้อย และ 3) ระบบในการทำงานร่วมกับเครือข่ายไม่ชัดเจนและไม่มีประสิทธิภาพ เพื่อกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบจะสัมฤทธิ์ผลอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้นั้น จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดีในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เพื่อแก้ปัญหาในการบริหารจัดการ ความร่วมมือของชุมชน และระบบการทำงาน เครือข่ายอันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษานอกระบบ ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อันเป็นพื้นฐานของการศึกษาตลอดชีวิตต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความต้องการ และแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

ขอบเขตของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการ และแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ แบ่งขั้นตอน การดำเนินงานเป็น 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาความต้องการ และแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจากการศึกษาเอกสาร

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย โดยการศึกษา หลักการ แนวคิดและสาระสำคัญ
2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และกระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาความต้องการการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นกลุ่มประชากรผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขต 17 จังหวัดภาคเหนือ จำนวน 195 คน
2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และกระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่มีวิธีการปฏิบัติงานที่ดี (Best Practice)

1. แหล่งข้อมูล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นระดับประเทศ ประจำปี 2556 จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดใหม่ทุ่งคา สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านหนองหญ้าปล้อง สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดพิชิตปิตยาราม สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

ขั้นที่ 1.4 การศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน โดยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) จำแนกเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านนโยบายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 2 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยสาขาการศึกษานอกระบบหรือสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ จำนวน 2 คน และ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด จำนวน 2 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ดำเนินการดังนี้ นำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอและเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสม

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นกลุ่มประชากรผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในเขต 17 จังหวัดภาคเหนือ จำนวน 195 แห่ง ใช้แบบสอบถามประเมิน ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการ และแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

1.1 ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้วิจัยพิจารณาประเด็นที่สำคัญนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

1.2 ผลการศึกษาความต้องการการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ พบว่า ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมีความต้องการในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในทุกด้าน โดยองค์ประกอบที่มีความต้องการมากที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 3

กระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และองค์ประกอบที่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

1.3 ผลการศึกษาการศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่มีวิธีการปฏิบัติงานที่ดี (Best Practice) พบว่า การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 1) คุณสมบัติคณะกรรมการ คือ ด้านความรู้ ด้านความสามารถ และด้านคุณลักษณะที่เอื้อ 2) จำนวนและสัดส่วน 3) วาระการดำรงตำแหน่ง 4) การแต่งตั้ง และ 5) บทบาทหน้าที่ องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผน คือ การเตรียมการ การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดทำแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลแผนการดำเนินงาน 2) ด้านการจัดองค์การ คือ การวิเคราะห์ภารกิจ การกำหนดรายละเอียดของงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และการประสานงาน 3) ด้านการนำ คือ ภาวะผู้นำ และการจูงใจ 4) ด้านการติดตามประเมินผล คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะประเมิน การกำหนดมาตรฐานในการประเมิน การวัดผลการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับมาตรฐานที่ตั้งไว้ และการปรับปรุงแก้ไข

1.4 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 1) คุณสมบัติคณะกรรมการ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความสามารถ และด้านคุณลักษณะที่เอื้อ 2) จำนวนและสัดส่วน 3) วาระการดำรงตำแหน่ง 4) การแต่งตั้ง และ 5) บทบาทหน้าที่ องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์การ 3) ด้านการนำ และ 4) ด้านการติดตามประเมินผล

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

2.1 ผลการจัดทำร่างรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 1) หลักการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) วัตถุประสงค์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน องค์ประกอบที่ 2 คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 1) คุณสมบัติคณะกรรมการ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความสามารถ และด้านคุณลักษณะที่เอื้อ 2) จำนวนและสัดส่วน 3) วาระการดำรงตำแหน่ง 4) การแต่งตั้ง และ 5) บทบาทหน้าที่

องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 1) งานบริหารวิชาการ 2) งานบริหารงบประมาณ 3) งานบริหารบุคคล 4) งานบริหารทั่วไป และ 5) งานเครือข่ายและสัมพันธ์ชุมชน องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การวิเคราะห์ข้อมูล 3) การจัดทำแผน ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน ขั้นตอนที่ 3 การติดตามประเมินผล ได้แก่ 1) การเตรียมการประเมินผล 2) การประเมินผล และขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่างว่า รูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมีความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการ และแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

1.1 คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาว่าควรมีการสรรหาคณะกรรมการจากผู้มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือสถานศึกษา มีจิตอาสาและมีเวลาพอเพียงในการดำเนินงานและมีวิสัยทัศน์ มีความซื่อตรง ไม่เห็นผลประโยชน์ของตนเองพวกพ้องและตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความเสียสละสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chanpha (2012, p. 291) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในองค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณลักษณะของกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย 14 ตัวแปร ได้แก่ 1) เป็นผู้ที่กล้าแสดงออกทั้งการกระทำและความคิด 2) เป็นผู้ที่มีความประพฤติทั้งด้านกาย วาจา ใจ และเป็นตัวอย่างให้แก่สังคมได้ 3) เป็นผู้ที่มีความสุภาพ เรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน 4) เป็นผู้ที่มีอารมณ์ดี มองโลกในแง่ดี มีความหนักแน่นและมีเหตุผล 5) มีลักษณะนิสัยชอบช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน 6) เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง 7) เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 8) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี 9) มีความรู้ความสามารถต่อหน้าที่ 10) อยู่ในชุมชนที่ตั้งของสถานศึกษา 11) เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต 12) เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำ 13) เป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ 14) เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ และ Nuchnueng, et al. (2008, p. 8) ศึกษาการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบด้านที่ 2 คุณสมบัติของกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย ความสามารถในการหน้าที่ คุณลักษณะการปฏิบัติตน ความพึงพอใจ และผลตอบแทน สรุปได้ดังนี้ ความสามารถในการหน้าที่ ประกอบด้วย 1) มีลักษณะความเป็นผู้นำ 2) มีความคิดสร้างสรรค์ 3) กล้าแสดงออกทั้งการกระทำและความคิด 4) มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ 5) มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง 6) มีความสนใจและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา และ 7) ให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

1.2 ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีขอบข่ายภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป ตามบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Buntam (2014, p. 108) ศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยองค์คณะบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้ ตอนล่าง พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยองค์คณะบุคคลในสถานศึกษา กับขอบข่ายภารกิจการบริหารงาน สถานศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงาน ทั่วไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Plianphan, et al. (2014, p. 92) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ สำหรับเด็กไร้สัญชาติในเขตชายแดนไทย - พม่า พบว่า ภารกิจงานของศูนย์การเรียนรู้มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงาน วิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป และทั้งนี้ จากการศึกษาค้นคว้าความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในการบริหารงานนั้น ควรมีการประสานงานเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และร่วมนิเทศติดตามผลร่วมกับ ผู้บริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Montriwatthana (2010, pp. 209 - 210) ที่ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหาร ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน สังกัดกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน พบว่า บุคลากรมีความต้องการให้ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจ ในการพิจารณาแต่ละภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการบริหารศูนย์พัฒนาฝีมือ แรงงานในพื้นที่

1.3 กระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการนำและด้านการติดตามประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Montriwatthana (2010, p. 208) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน สังกัดกรมพัฒนาฝีมือ แรงงาน พบว่า รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการนำ ด้านการตรวจสอบประเมินผล และด้านการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงแก้ไข

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากผลการประเมินรูปแบบ การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ องค์ประกอบที่ 1 พบว่า มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยหลักการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 1) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน รวมถึงการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ภาคประชาชนในการเข้ามาบริหารจัดการ 2) เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการแนะแนวทางการ ศึกษาและอาชีพสำหรับประชาชนในชุมชน 3) เป็นศูนย์กลางการประสานและเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อเป็นเครือข่ายทางการศึกษาให้กับชุมชน และ 4) มีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะประจำเป็น ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ประชาชนได้รับการส่งเสริมให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 2) เพื่อเสริมสร้าง

โอกาสและกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน 3) เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาให้กับชุมชนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phonyam and Sathaphonwajana (2014, p. 171) ศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย ส่วนนำ หลักการ วัตถุประสงค์และบริบท

องค์ประกอบที่ 2 คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีผลการประเมินความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย คุณสมบัติคณะกรรมการ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความสามารถ และด้านคุณลักษณะที่เอื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewmamee, et al. (2017, pp. 117-183) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์คณะบุคคล ประกอบด้วย 1) จำนวน/โครงสร้าง 2) คุณสมบัติ 3) บทบาทหน้าที่ 4) การได้มา และ 5) วาระการดำรงตำแหน่ง

องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล งานบริหารงานทั่วไป งานเครือข่ายและสัมพันธ์ชุมชน โดยมีผลการประเมินความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการวิจัย พบว่า ขอบข่ายภารกิจศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมี 5 งานด้วยกัน โดยผลการวิจัยได้ข้อค้นพบเพิ่มขึ้นในงานเครือข่ายและสัมพันธ์กับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Homsuwan, et al. (2013, p. 40) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในองค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) งานบริหารทรัพยากร 2) งานแผนงาน 3) งานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา 4) งานวิชาการ 5) งานความร่วมมือกับสถานประกอบการ และ 6) งานพัฒนาและบริการชุมชน และ Kiatsuranon, et al. (2011, p. 225) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า คณะอนุกรรมการจากองค์กรเอกชนเข้าร่วมบริหารจัดการงานของสถานศึกษา ได้แก่ วิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล บริหารงานทั่วไป งานระดมเงินทุนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข โดยมีผลการประเมินความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewmamee, et al. (2017, pp. 117-183) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ 2) ขั้นตอนวางแผน 3) ขั้นตอนปฏิบัติ 4) ขั้นตอนติดตามประเมินผล และ 5) ขั้นตอนปรับปรุงและพัฒนา Homsuwan, et al. (2013, p. 38) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน ขั้นตอนที่ 2 การจัดองค์การ ขั้นตอนที่ 3 การอำนวยการ ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนไปปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล และขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงและพัฒนา

และ Hiranmanimas (2012, p. 149) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารองค์การช่างเทคนิคในอนาคตแห่งประเทศไทย ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า กระบวนการบริหารองค์การช่างเทคนิค ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การดำเนินงานตามแผน การควบคุม การตรวจสอบและ ประเมิน และการปรับปรุงและพัฒนา

3. ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในการนำไปใช้ พบว่า การประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหาร ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นประโยชน์ ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนา รูปแบบอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับ Srisa-ad (2013, pp. 104 - 106) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบมี 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างและการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัย ยกร่างโครงสร้างรูปแบบตามผลการศึกษาจากเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบ รูปแบบหรือการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ ในการนี้ผู้วิจัยได้นำยกร่างโครงสร้างรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมาตรวจสอบความเหมาะสมจากการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ และประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบกับกลุ่มเป้าหมายผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ที่เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ที่มี ประสิทธิภาพ หน้าที่ตนเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม มีจิตอาสา และมีวิสัยทัศน์

1.2 ควรกำหนดบทบาท และหน้าที่หลักของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เน้นการให้คำปรึกษา และส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

1.3 ควรจัดให้มีการดำเนินการเทียบโอนผลการศึกษาทุกระดับ โดยจัดทำกรอบหลักสูตร เครื่องมือใน การประเมิน การควบคุมมาตรฐาน คุณภาพ เพื่อให้มีการเทียบโอนจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เข้าสู่การศึกษาในระบบ

1.4 ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้ อำนวยความสะดวกในการให้บริการทางการศึกษา

1.5 ควรปรับรายการแต่ละองค์ประกอบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพบริบทของศูนย์ การเรียนรู้ชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนา รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

References

- Buntam, M. (2014). A Model of Participative Management by Committee Participation in the Basic Education Institutions of the Lower Southern Education Service Areas. *EAU Heritage Journal*, 4(1), 102 – 111. [in Thai]
- Chanpha, W. (2012). Participative administration model of basic educational committee in the office of the basic education commission. *Academic Journal of the College of Sangham*, 4(1), 84 – 103. [in Thai]
- Hiranmanimas, W. (2012). *Development of the future organization of Thai technicians' organizations in schools under the office of vocational education commission* (Doctoral dissertation). Phitsanulok: Naresuan University. [in Thai]
- Homsuwan, C., Meejang, S., Jansila, V., & Pupat, P. (2013). The Development of Participatory Management Model for Colleges in the Vocational Education Commission. *Journal of Education Naresuan University*, 15(Special), 34 – 42. [in Thai]
- Jitrakub, S. (2012). *Evaluation of non-formal education and education at the office of non-formal education non-formal education and informal education, 2008*. Bangkok: Rangsi Printing. [in Thai]
- Kaewmamee, S., MuangKaow, S., Jansila, V., Mejang, S., & Panichparinchai, T. (2017). A model of participatory management through governing board for promoting the efficiency of the primary educational service area office. *Journal of Education Naresuan University*, 19(1), 117 – 183. [in Thai]
- Kiatsuranon, S., Chiwapimai, W., Boonruangrutana, S., & Ueawong, S. (2011). The development of participatory model of private sector in education management of Sisaket Province. Retrieved July 8, 2016, from <http://resjournal.kku.ac.th> [in Thai]
- King Prahadhipok's Institute. (2009). *Thai constitutional parliament of the Kingdom of Thailand B.E. 2007* (6th ed.). Bangkok: King Prahadhipok's Institute. [in Thai]
- Ministry of Education. (2008). *The Non-Formal and Informal Education Promotion Act B.E. 2008* (2nd ed.). Bangkok: Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. [in Thai]

- Montriwatthana, N. (2010). *Development of skill development center under the department of skill development* (Doctoral dissertation). Phitsanulok: Naresuan University. [in Thai]
- Nuchnueng, A., Kinawong, N., Mejang, S., & Jansila, V. (2008). Development of participative administration model for school development of basic school board member. *Journal of Education Naresuan University*, 10(Special), 1 – 16. [in Thai]
- Office of the Basic Education Commission. (2010). *National Education Act, B.E. 2542, Amendments (No. 2) B.E. 2545 and (No. 3) B.E. 2553*. Bangkok: Prikwarn Graphic. [in Thai]
- Office of the Education Council. (2013). *Thai Education Situation in the World Stage 2013*. Bangkok: Prikwan Graphic. [in Thai]
- Phonyam, V., & Sathaphonwajana, S. (2014). Development of participation administration model of primary educational service area. *EAU Heritage Journal*, 4(1), 171 – 184. [in Thai]
- Plianphan, R., Chanbanchong, C., Pakdeewong, P., & Konpuang, A. (2014). The administrative model of learning centers for stateless children on the border of Thailand-Myanmar. *Journal of Education Naresuan University*, 16(2), 104 – 118. [in Thai]
- Srisa-ad, B. (2013). *Preliminary research* (9th ed.). Bangkok: Suweeriyasan. [in Thai]
- Suwanpitak, S. (2013). *Community Learning Center: A lifelong learning classroom near home*. Bangkok: Office of Non-Formal and Informal Education. [in Thai]